

Kafkasya'nın Geleceği için Strateji Çalıştayı

Kafkasya'nın Geleceği İçin Strateji alıştayı

ANKARA, 2018

Adres

Stratejik Düşünce Enstitüsü

Çetin Emeç Bulvarı
Aşağı Öveçler Mahallesi
1330. Cad. No: 12 06460
Çankaya - Ankara

Telefon

0 312 473 80 45

Faks

0 312 473 80 46

E-Posta

sde@sde.org.tr

SDE Yayınları

Kafkasya'nın Geleceği İçin

2018

Strateji Çalıştayı

İÇİNDEKİLER

6	Grafikler Dizini
10	Giriş
14	Bulgular
35	Değerlendirme

Grafikler Dizini

- Grafik 1.** Kiminle daha fazla ortak noktaya sahip olduğunuzu düşünüyorsunuz? (inanç bakımından) 14
- Grafik 2.** Sizin için hangi kimliğiniz daha önemli? 15
- Grafik 3.** ABD'nin küresel düzende belirleyici güç olmaya devam edeceğini düşünüyor musunuz? 16
- Grafik 4.** Kafkasların geleceği konusunda Türkiye'nin daha aktif olmasını ister misiniz? 16
- Grafik 5.** Kafkaslarda hukukun üstünlüğü bilinci sizce yeterli düzeyde midir? 17
- Grafik 6.** ABD'nin Kafkasya'daki etkisi genel olarak barışa katkı yapma şeklindedir. 17
- Grafik 7.** Çin'in Yeni İpek Yolu Projesi ile Kafkaslar üzerinde olumsuz bir etkisi olur mu? 18
- Grafik 8.** Gürcistan'ın olası NATO üyeliği Kafkasya'da yeni çatışmalara yol açar mı? 18
- Grafik 9.** Gürcistan'ın olası AB üyeliği Kafkasya'daki siyasi istikrarı olumlu etkiler mi? 19
- Grafik 10.** ABD'nin Kafkasya'daki varlığını artırması bölgedeki enerji kaynaklarının değerlendirilmesine katkı sağlar mı? 19

- Grafik 11.** Türkiye Kafkaslar 'da etkili bir aktör müdür? 20
- Grafik 12.** Kafkas ülkelerinden biri diğeri için tehdit oluşturuyor mu? . . 20
- Grafik 13.** Kafkas ülkeleri için hangisi tehdit oluşturur? 21
- Grafik 14.** Güney Kafkasya için hangisi tehdit oluşturur? 21
- Grafik 15.** Kafkas ülkelerinin güvenliğini kim sağlamalıdır? 22
- Grafik 16.** Güney Kafkasya'daki en önemli güvenlik sorunu sizce hangisidir? 22
- Grafik 17.** Türkiye, Rusya, Güney Kafkasya ülkeleri ve Orta Asya Türk Cumhuriyetleri arasında bir güvenlik paktı kurulabilir mi? . . 23
- Grafik 18.** Kısa süre önce imzalanan Hazar Denizi Hukuki Statüsü Konvansiyonu'nun Kafkaslara olumlu etkisinin olacağını düşünüyor musunuz? 23
- Grafik 19.** Güvenliğinizi hangisinin sağlamasını tercih edersiniz? 24
- Grafik 20.** Gelecekte bölge ülkelerinin daha belirleyici olabilmeleri için aktif bir Kafkas Birliği kurulmasını ihtiyaç olarak görüyor musunuz? 24

- Grafik 21.** Uluslararası sistemin tek kutuplu yapıdan çok kutuplu yapıya dönmesinin Kafkaslara nasıl bir etkisi olur? 25
- Grafik 22.**Ekonominizin en avantajlı sektörü hangisidir?. 25
- Grafik 23.**Hangi açılardan bu sektörler avantajlıdır? 26
- Grafik 24.**Yabancı yatırımcıların ülkenizdeki varlığı ne düzeydedir? . . . 26
- Grafik 25.**Ne tür yabancı yatırımcı size daha yararlı olur? 27
- Grafik 26.**Sizce ülkenize yatırımcı ne ile gelmelidir? 27
- Grafik 27.** Tarım sektörü açısından durumunuzu nasıl değerlendirirsiniz? 28
- Grafik 28.**Sanayi sektörü açısından durumunuzu nasıl değerlendirirsiniz? 28
- Grafik 29.**Turizmdeki durumunuzu nasıl değerlendirirsiniz? 29
- Grafik 30.**Ekonomik işbirliği açısından hangi havza sizin için daha yararlı olur? 29

Grafik 31. Avrupa Birliği ülkeleri ile ne tür ekonomik ilişkileriniz daha fazladır?	30
Grafik 32. Kafkas ekonomileri arasında bir işbirliği potansiyeliniz var mı?	30
Grafik 33. Kafkas Ekonomik İşbirliği için ne gibi engeller var?	31
Grafik 34. Türkiye'den beklentiniz nelerdir?	31
Grafik 35. Türkiye ile ne gibi ekonomik ilişkiler kurulabilir?	32
Grafik 36. Çin ekonomisindeki gelişmeler ülkenize nasıl yansır?	32
Grafik 37. Şanghay Ekonomik İşbirliği'nin size bir faydası var mıdır? ..	33
Grafik 38. Yeni İpek yolu çalışmalarının size etkisi ne olur?	33
Grafik 39. Avrasya Ekonomik Birliği'ne girmek sizin için yararlı olur mu?	34
Grafik 40. Anketlerdeki dil dağılımı?	34

Tablolar Dizini

Tablo 1. Aşağıdakilerle kendinizi ne ölçüde tanımladığınızı derecelendirir misiniz?	14

Giriş

27-28 Eylül 2018 tarihlerinde Azerbaycan'ın Başkenti Bakü'de Stratejik Düşünce Enstitüsü (SDE), Türk Tarih Kurumu (TTK) iş birliği ve Azerbaycan Milli İlimler Akademisi (AMİA) Tarih Enstitüsünün desteğiyle düzenlenen **“Stratejik Düşünce Kongresi - Bakü “Qafqaz: tarix, çağdaş dövr, gələcək”** programına başta Türkiye ve Azerbaycan olmak üzere 8 ülkeden yaklaşık 290 akademisyen, siyasetçi, diplomat, asker, işadamaı, gazeteci ve uzman katılımcı iştirak etmiştir.

27 Eylül günü, Türkiye'nin Bakü Büyükelçisi, Erkan ÖZORAL, Türk Tarih Kurumu Başkanı (TTK) Prof. Dr. Refik Turan, Stratejik Düşünce Enstitüsü Başkanı Muhammet Savaş KAFKASYALI ve AMİA Tarih Enstitüsü Başkanı Yakub MAHMUDOV, TASS Haber Ajansı Genel Yayın Yönetmeni Alexander GORYANİN ve Azerbaycan Ulusal Bilimler Akademisi'nden Prof. İsa HABİBBEYLİ'NİN açılış konuşması ile başlayan toplantı dört oturum halinde yapılan, tarih ve Kültür, politika, ekonomi ve Geçmişten Günümüze Kafkasya Tarihinde Bölgesel Meseleler panelleri ve gerçekleştirilen çalıştaylar ile sona erdi.

“Stratejik Düşünce Kongresi - Bakü “Qafqaz: tarix, çağdaş dövr, gələcək” programı kapsamında, katılımcılara Kafkasya ile ilgili geniş kapsamlı bir anket yapıldı. Ayrıca, Kafkasya'nın kanaat önderleri ile yapılan röportajlar SD TV'de yayımlandı.

27-28 Eylül günlerinde düzenlenen tarih ve Kültür, politika, ekonomi ve “Geçmişten Günümüze Kafkasya Tarihinde Bölgesel Meseleler” başlıklı dört oturumda, Kafkasyanın temel meseleleri ele alındı:

I. Oturum: “Tarih ve Kültür”

Oturum Başkanı: **Prof. Dr. Tofiq MUSTAFAZADE**
Prof. Dr. Refik TURAN

Konuşmacılar : **Ord. Prof. Dr. Yagub MAHMUDOV:**
“Kafkasya Tarihindeki Temel Kırılma Dönemleri ve Tarihini Getirdikleri”

Doç. Dr. Muhammet Savaş KAFKASYALI:
“Sovyet Sonrası Kafkaslarda Kültürel Dönüşüm: Farklılıkların Zenginliğine Karşı Farklılıkları Aşındıran Küreselleşme”

Prof. Dr. Elman NEZİRLİ:

“Kafkasya’da Barış ve Güvenliğe Ciddi Bir Engel Olarak
Yukarı Karabağ Sorunu”

Prof. Dr. Mais AMRAHOV:

“Güney Kafkasya’nın Kültür Tarihinde Azerbaycan’ın Yeri ve
Rolü”

Prof. Dr. Hülya KASAPOĞLU ÇENGEL:

“Türkiye-Azerbaycan İlişkilerinde Kültür: Ayniyetin İdraki”

Doç. Dr. Ruhi ERSOY:

“Türk-İslâm Kültür Tarihinde Kafkasların Önemi”

II. Oturum: “Politika”

Oturum Başkanı: **Prof. Elman NEZİRLİ**

Prof. Dr. Ömer ÇOMAKLI

Konuşmacılar : **Doç. Dr. Firdovsiye AHMEDOVA:**

“Güney Kafkasya’nın Jeopolitiği (1918-1920)”

Büyükelçi Uluç ÖZÜLKER:

“Karabağ Meselesine Türkiye’nin Bakışı”

Doç. Dr. Erkin EKREM:

“Küresel Güçlerin Kafkasya Politikaları”

Tümgeneral Haluk ÇETİNKAYA:

“Kafkasların Güvenliği ve Savunma Politikaları”

Prof. Dr. Zaur HƏSƏNOV:

“Qafqaz’da Miqrasiya: Kimmerler, İskitler, Sakalar”

III. Oturum: “Ekonomi”

Oturum Başkanı: **Prof. Dr. Mehmet BARCA**

Konuşmacılar : **Dr. Cenk Pala** - Türkiye:
“Kafkasların Enerji Potansiyelinin Bölgesel ve Küresel Ekonomik Etkisi”

Doç. Dr. Cəbi BƏHRAMOV:
“Azerbaycan’ın Tarihinde Petrol Problemi”

Prof. Dr. Abuzer PINAR:
“Kafkasya Bölgesindeki Büyüme ve Kalkınma Modelleri”

Prof. Dr. Kerem ALKİN:
“Kafkasların Sovyet Sonrası Ekonomik Dönüşümü ve Küresel Ekonomik Sisteme Entegrasyon”

IV. Oturum: “Geçmişten Günümüze Kafkasya Tarihinde Bölgesel Meseleler”

Oturum Başkanı: **Prof. Dr. Tofiq NECEFLİ**
Mehmet Süreyya ER

Konuşmacılar : **Doç. Dr. İrade MƏMMƏDOVA:**
“Arşiv Belgelerinde Azerbaycan’ın Nüfusu (XVIII. – XIX. yüzyıllar)”

Prof. Dr. Güntekin NECEFLİ:
“Çar Rusyasının Güney Kafkasya Siyasetinde Ermeni Unsuru”

Prof. Dr. Tofiq NECEFLİ:
“Safavi-Osmanlı-Rusya Rekabetinde Kafkasya”

Kongre kapsamında düzenlenen ‘Kafkasya’nın Geleceği İçin Strateji Çalıştayı’nda ise Kafkasya bölgesinin ve bölge ülkelerinin uygulaması öngörülen strateji, işbirliği ve yatırımlar ele alındı. Oturum Başkanlığı’nı Savunma Sanayi Müsteşarlığı’nın Kurucusu ve Müsteşarı Vahit Erdem’in yaptığı “Kafkaslarda Savunma ve İşbirliği” adlı çalıştaya ise bölge ülkelerinden savunma sanayii temsilcileri, üst düzey askeri temsilciler ve güvenlik uzmanları katıldı. Çalıştayda Kafkasların güvenlik sorunları, savunma sanayii ve ortak işbirliği başlıkları ele alındı.

Kafkasya Hakkında

Doğuda Hazar Denizi, batıda Azak Denizi ve Karadeniz, kuzeyde Kuban ve Kuma nehirleri, güneyde Türkiye ve İran ile çevrelenmiş bölgeye Kafkasya denmektedir. Yaklaşık 450.000 km² yüzölçümüne sahip bulunan Kafkasya, Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarını birbiriyle buluşturan coğrafi bir konuma sahiptir.

Bu coğrafyada yer alan Büyük Kafkasdağları Kafkasya'yı, Kuzey Kafkasya ve Transkafkasya (Güney Kafkasya/Mavera-i Kafkasya/Zakafkasya) olarak ikiye ayırır. Bu sıradağların iki tarafı Derbent ve Daryal Geçitleri ile birbirlerine bağlanırlar.

Kuzey Kafkasya, Rusya Federasyonu'na bağlı yedi otonom cumhuriyetten oluşmaktadır. Bunlar; Adıgey, Karaçay-Çerkes, Kabardin-Balkar, Kuzey Osetya, Çeçenistan, İnguşetya ve Dağıstan cumhuriyetleridir. İl statüsünde olan Krasnodar Krayı ve Stavropol Krayı'da Rusya Federasyonuna bağlıdır. Nüfusu 15 milyon civarında olan Kafkas halklarının %50'ye yakını Rus ve Slav kökenli halklardan, %40'ı Kuzey Kafkasya'nın yerli halklarından, (Abhazlar, Abazinler, Çerkezler, Çeçenler ve Dağıstanlılar), %10'a yakını Azeri, Ermeni, Tatar, Ahıska Türkleri, Kürt, Rum, Alman ve Koreli azınlıklardan oluşmaktadır.

Transkafkasya (Güney Kafkasya) bölgesinde Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan bağımsız devletler olarak yer almaktadır. 2017 yılı itibarıyla, Azerbaycan 9.862.000, Gürcistan 3.717.000 ve Ermenistan 2.986.500 nüfusa sahiptir.

Transkafkasya, tarih boyunca Avrupa ile Asya, İslam ile Hıristiyanlık, Türklük ile Slavlık arasındaki hâkimiyet ve rekabetin alanı olmuştur. Bugün de rekabet halinde olan etkili güçler Türkiye, Rusya ve İran'dır.

Güneykafkasya, zengin enerji kaynaklarına sahip, konumu itibarıyla Rusya, Ortaasya, Ortadoğu, Avrupa ve Afrika'yı birbirine bağlayan stratejik ulaştırma ve enerji hatlarının yer aldığı, jeopolitik ve jeostratejik değerinin çok yüksek olması sebebiyle küresel ve bölgesel güçlerin rekabet alanı olmaktan uzak kalamayacak bir coğrafyadır.

Araştırmanın Yöntemi

“Kafkasların Geleceği İçin Strateji Çalıştayı”na katılan Rusya, Rusya Federasyonu’na bağlı Çeçenistan, Dağıstan, Adige, Tataristan Cumhuriyetleri, Letonya, Litvanya, Ukrayna, Romanya, Türkiye, Azerbaycan, Gürcistan, İran, Özbekistan, Kazakistan, Belarus, Moldova gibi 17 farklı ülkeden 290 devlet adamı, siyasetçi, üst düzey bürokrat, general, din adamı, diplomat, gazeteci, kanaat önderi ve tarih, uluslararası ilişkiler, ekonomi, enerji ve hukuk gibi alanlarda en önde gelen akademisyenlere anket uygulanmıştır. Uygulanan anketin analiz edilerek bir rapor hâline getirilebilmesi için istatistik paket programı (SPSS) kullanılmıştır.

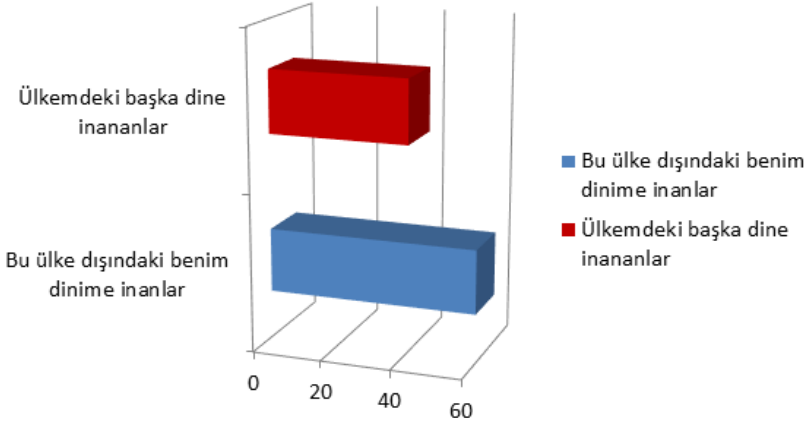
Bulgular

Tablo 1: Aşağıdakilerle kendinizi ne ölçüde tanımladığınızı derecelendirir misiniz?

	Tam	Çok	Orta	Az	Toplam
Avrupa	23,7	18,4	36,8	21,1	100,0
Avrasya	25,0	22,2	50,0	2,8	100,0
Kafkaslar	44,7	27,7	23,4	4,3	100,0
Kendi Ülkeniz	74,0	22,0	4,0		100,0

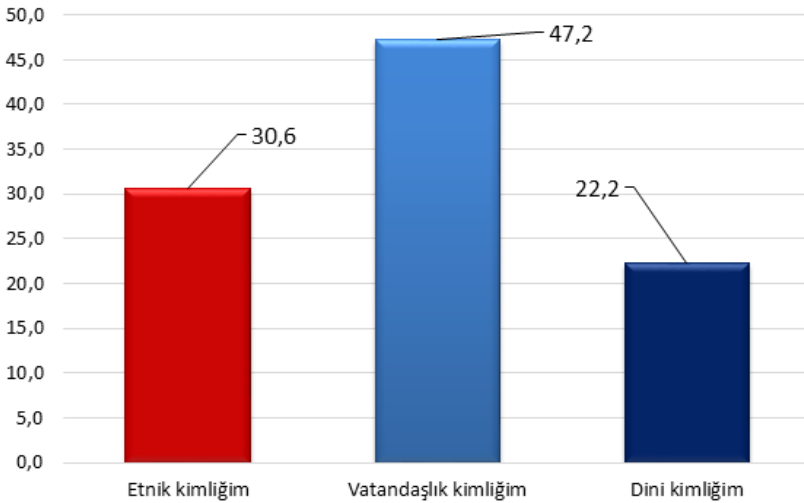
Katılımcılara belli coğrafi konumlar verilerek bunlarla kendinizi ne ölçüde tanımlarsınız sorusu yöneltilmiştir. Avrasya için tam %25, çok %22,2; Kafkaslar için tam %44,7, çok %27,7; kendi ülkeniz tam %74, çok %22 biçiminde sıralanmaktadır. Bu sonuçlara göre katılımcılar kendilerini Avrasya’dan çok Kafkaslar ile özdeşleştiriyor ve en yüksek oranda “kendi ülkeleri” ile tanımlıyorlar.

Grafik 1. Kiminle daha fazla ortak noktaya sahip olduğunuzu düşünüyorsunuz? (inanç bakımından)

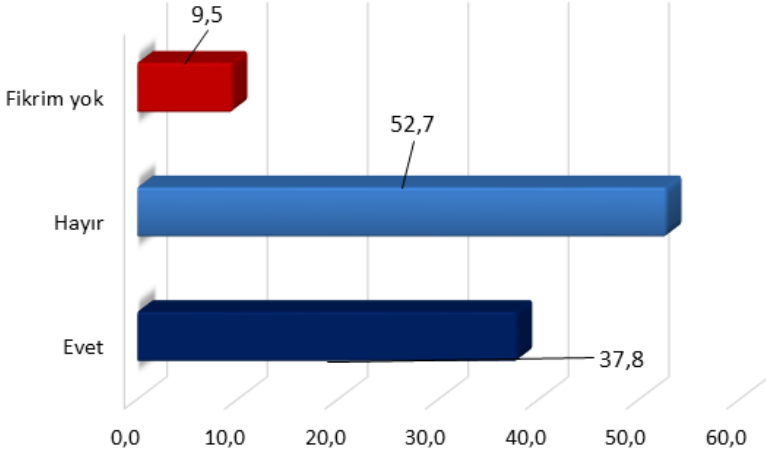
Katılımcılara inanç odağında kiminle daha fazla ortak noktaya sahip oldukları sorulmuştur. Alınan yanıtlara göre %59.6 diğer ülkelerde yaşayan aynı dine mensup kişilerle inanç bakımından daha fazla ortak noktaya sahip olduklarını düşünürken, %40.4 ise kendi ülkelerindeki başka dine inanan kimselerle daha fazla ortak noktaya sahip olduğunu düşünmektedir.

Grafik 2. Sizin için hangi kimliğiniz daha önemli?

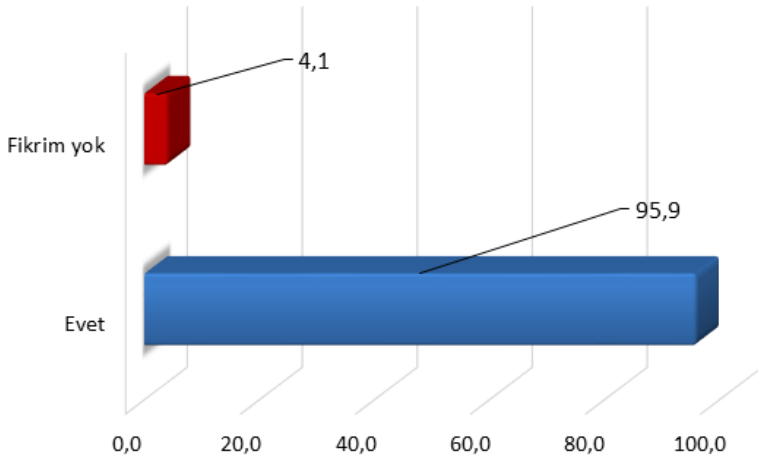
Araştırma kapsamında katılımcılardan hangi kimliklerini daha önemli bulduklarını belirtmeleri istenmiştir. Sonuçlara bakıldığında katılımcıların %22.2'si dini kimliğini, %30.6'sı etnik kimliğini daha önemli bulduğunu belirtirken, %47.2'si vatandaşlık kimliğini daha önemli bulduklarını ifade etmiş ve bu şekilde yanıt verdikleri görülmüştür.

Grafik 3. ABD'nin küresel düzende belirleyici güç olmaya devam edeceğini düşünüyor musunuz?

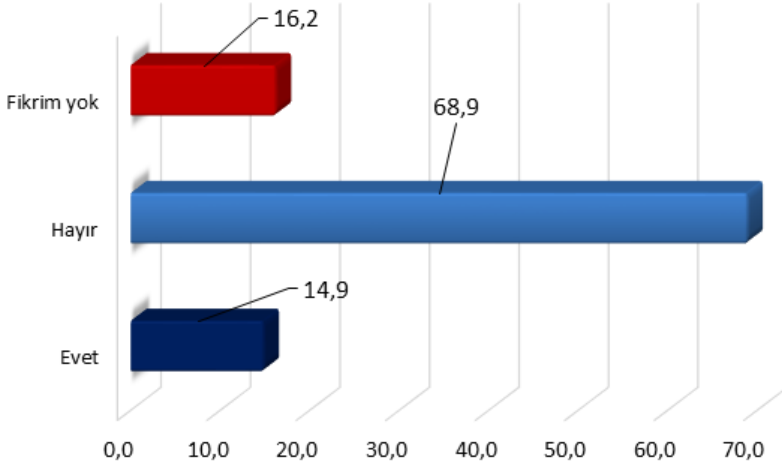
ABD'nin küresel düzende belirleyici güç olmaya devam edeceğini düşünenlerin oranı %37.8 iken bu fikre katılmayanların oranı %52.7'dir. %9,5 bu konuda bir fikri olmadığını belirtmiştir. Bu noktada ekseriyetli oran ABD'nin küresel düzende belirleyici güç rolünü sürdüremeyeceği düşüncesinde yoğunlaşmaktadır.

Grafik 4. Kafkasların geleceği konusunda Türkiye'nin daha aktif olmasını ister misiniz?

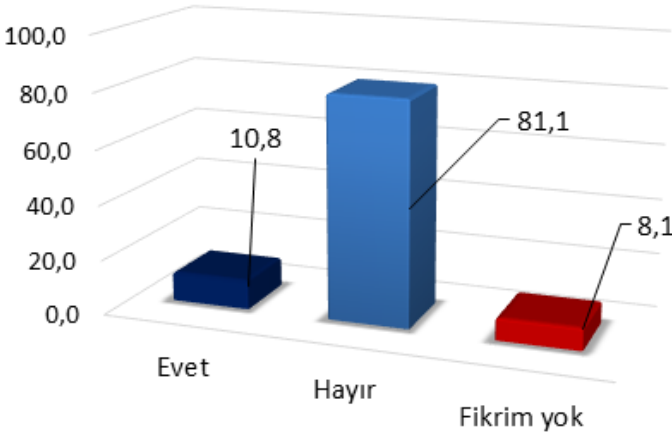
Kafkasların geleceği konusunda Türkiye'nin daha aktif olmasını ister misiniz sorusuna katılımcıların %95.9'u evet yanıtını verirken, %4.1'i fikrim yok şeklinde cevap vermiştir. "Hayır" cevabının olmamasının yanı sıra çok büyük bir çoğunluk aktif bir Türkiye fikrinde birleşmektedir.

Grafik 5. Kafkaslarda hukukun üstünlüğü bilinci yeterli düzeyde midir?

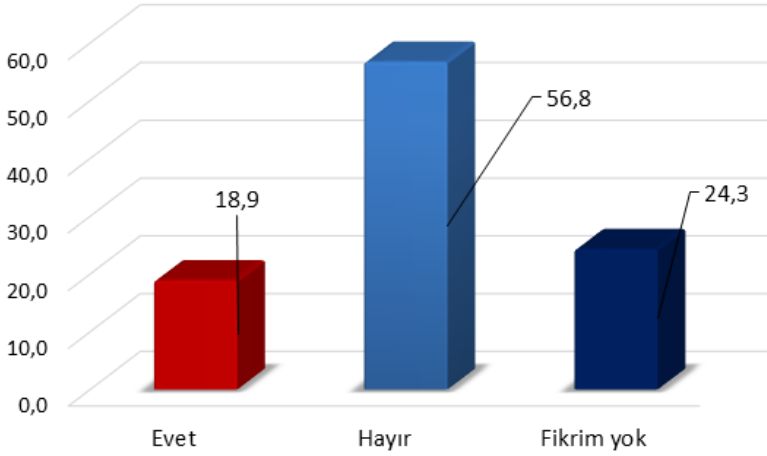
Kafkaslarda hukukun üstünlüğü bilincinin yeterli olduğunu düşünenlerin oranı %14.9 iken yetersiz olduğunu düşünenlerin oranı %68.95'dir. Geriye kalan %16.2'lik dilimdeki katılımcılar fikrim yok demiştir. Büyük çoğunluk hukukun üstünlüğü bilincinin yeterli düzeyde olmadığını düşünmektedir.

Grafik 6. ABD'nin Kafkasya'daki etkisi genel olarak barışa katkı yapma şeklindedir.

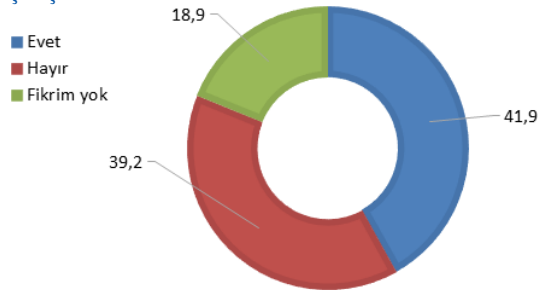
ABD'nin Kafkasya'daki etkisi genel olarak barışa katkı yapma şeklindedir yargısına evet diyen katılımcıların oranı %10,8 iken hayır diyenlerin oranı %81,1'dir. Konu üzerinde fikri olmayanların oranı ise %8,1 oranındadır. Bu yönüyle katılımcıların kahır ekseriyeti, ABD'nin Kafkasya'daki varlığını ve dolaylı etkisini barışa katkı sağlar nitelikte bulmamaktadır.

Grafik 7. Çin'in Yeni İpek Yolu Projesi ile Kafkaslar üzerinde olumsuz bir etkisi olur mu?

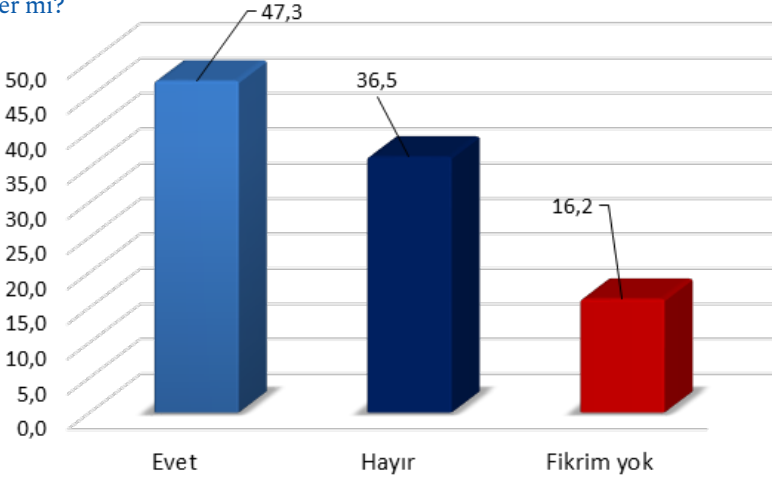
Yeni İpekyolu projesi ile Çin'in Kafkaslar üzerinde olumsuz bir etkisi olacağını düşünenlerin oranı %18,9 iken olumsuz bir etkisi olmayacağını düşünenlerin oranı %56,8'dir. Bu %56,8 'lik oranı göz önüne aldığımızda, Çin'in bu kapsamlı ekonomik projesinin Kafkaslar tarafından ekonomik bir tehdit olarak görülmediği anlaşılmaktadır. Konu hakkında fikri olmayanların oranı ise %24,3'tür.

Grafik 8. Gürcistan'ın olası NATO üyeliği Kafkasya'da yeni çatışmalara yol açar mı?

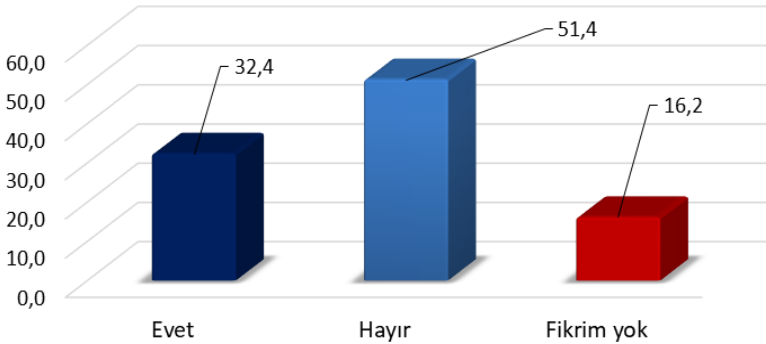
Gürcistan'ın olası NATO üyeliği Kafkasya'da yeni çatışmalara yol açar mı sorusuna katılımcılar %41,9 evet, %39,2 oranında hayır ve %18,9 oranında fikrim yok cevabı vermiştir. Buna göre, Gürcistan'ın NATO üyeliğinin yeni çatışmalara yol açacağı fikri çoğunluktadır fakat çatışmalara yol açmayacağını düşünenlerin oranı da evet cevabı verenlerin oranına oldukça yakındır.

Grafik 9. Gürcistan'ın olası AB üyeliği Kafkasya'daki siyasi istikrarı olumlu etkiler mi?

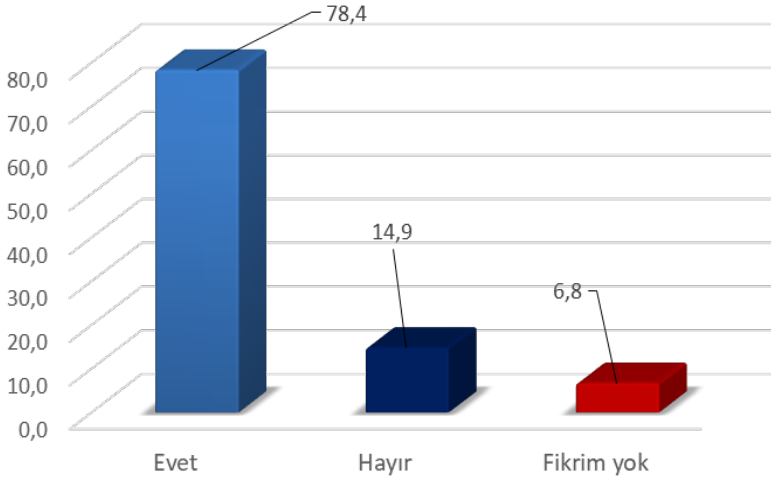
Gürcistan'ın olası AB üyeliği Kafkasya'daki siyasi istikrarı olumlu etkiler mi sorusuna %47,3 evet, %36,5 hayır yanıtı verilmiştir. Geriye kalan %16,2 oranındaki katılımcılar fikrim yok cevabını vermiştir. Bu noktada Gürcistan'ın olası AB üyeliğine bakış ile bir önceki grafikte Gürcistan'ın olası NATO üyeliğine dair verilen yanıtlar (evet- hayır oranları arasındaki fark) paralellik göstermektedir.

Grafik 10. ABD'nin Kafkasya'daki varlığını artırması bölgedeki enerji kaynaklarının değerlendirilmesine katkı sağlar mı?

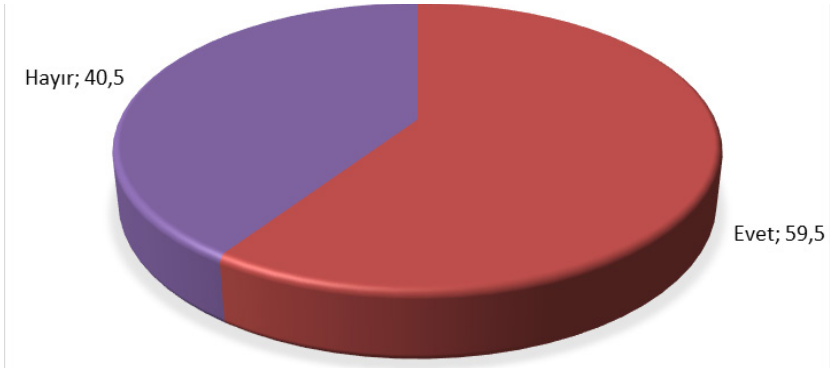
Katılımcılara ABD'nin Kafkasya'daki varlığını artırması bölgedeki enerji kaynaklarının değerlendirilmesine katkı sağlar mı şeklinde bir soru sorulmuş ve %51,4 oranında hayır, %32,4 oranında evet cevabı alınmıştır. Bunun yanı sıra %16,2 oranındaki katılımcılar fikrim yok cevabını vermiştir. Bu bağlamda, ABD'nin bölgedeki varlığı ile enerji kaynaklarının değerlendirilmesi arasında, çoğunluk tarafından pozitif bir ilişki algılanmamaktadır.

Grifik 11. Türkiye Kafkaslar 'da etkili bir aktör müdür?

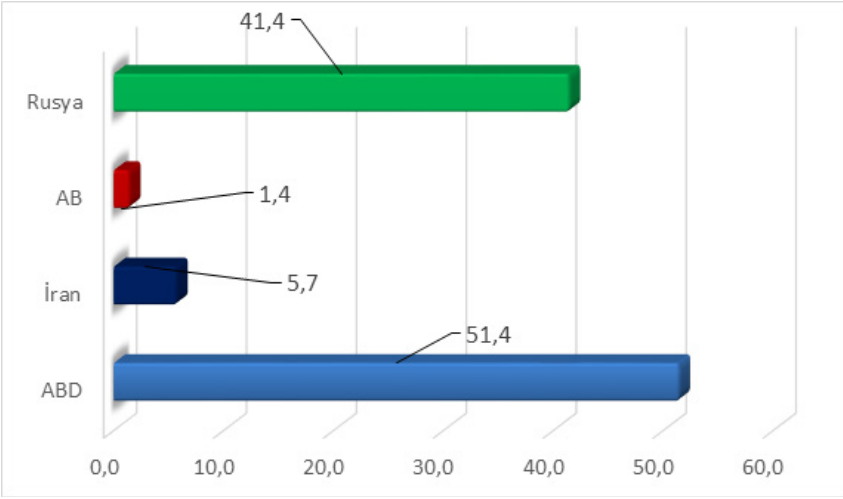
Türkiye Kafkaslar'da etkili bir aktör müdür sorusuna %78,4 evet, %14,9 hayır yanıtı verilirken, %6,8 oranında fikrim yok cevabı verilmiştir. Mevcut oranlarla yüksek çoğunluk, Türkiye'yi Kafkaslarda etkili bir aktör olarak görmektedir.

Grifik 12. Kafkas ülkelerinden biri diğeri için tehdit oluşturuyor mu?

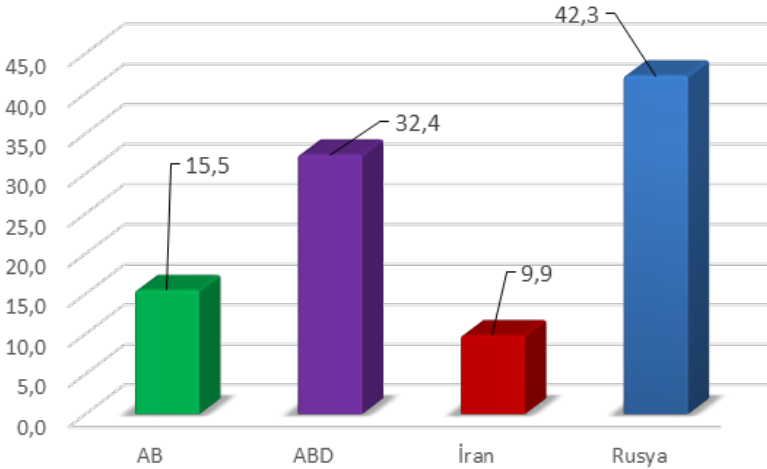
Katılımcılara sorulan Kafkas ülkelerinden biri diğeri için tehdit oluşturuyor mu sorusuna %59,5 oranında evet yanıtı alınmıştır. Hayır diyenlerin oranı ise %40,5' dir. Birbirlerini tehdit olarak görenlerin cevabı çoğunluktaiken, tehdit olarak görmeyenlerin oranı da buna yakındır.

Grafik 13. Kafkas ülkeleri için hangisi tehdit oluşturur?

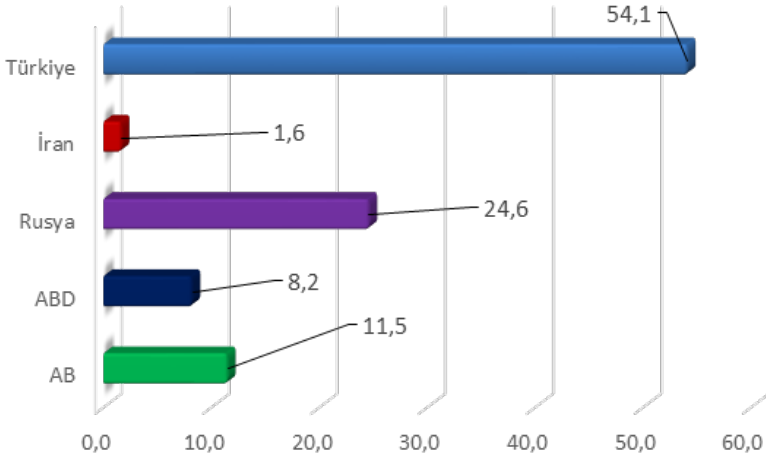
Kafkas ülkeleri için hangi ülkelerin tehdit oluşturacağına dair soruya katılımcıların %51,4'ü ABD, %41,4'ü Rusya, %5,7'si İran, %1,4'ü ise AB yanıtını vermiştir. Ağırlıklı olarak ABD ve Rusya'nın tehdit oluşturacağına dair bir kanaat ortaya çıkmaktadır.

Grafik 14. Güney Kafkasya için hangisi tehdit oluşturur?

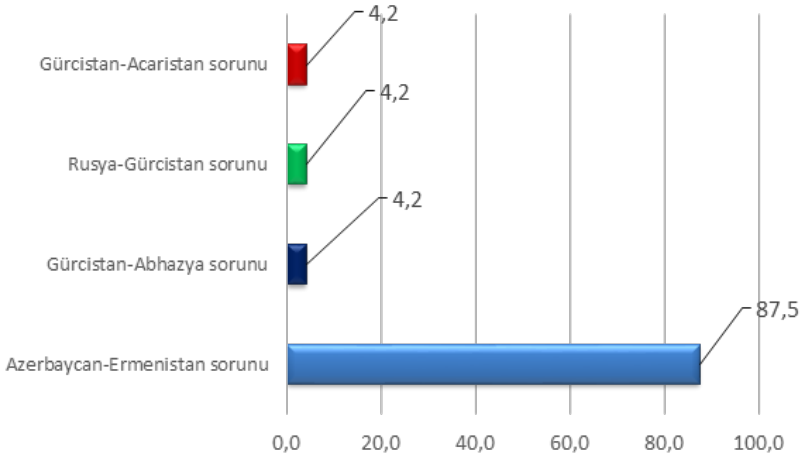
Güney Kafkasya için hangisinin tehdit oluşturacağına dair soruya katılımcıların %42,3'ü Rusya, %32,4'ü ABD, %15,5'i AB ve %9,9'u İran yanıtını vermiştir. Ağırlıklı olarak Rusya ve ABD'nin tehdit oluşturacağına dair bir kanaat ortaya çıkmaktadır.

Grafik 15. Kafkas ülkelerinin güvenliğini kim sağlamalıdır?

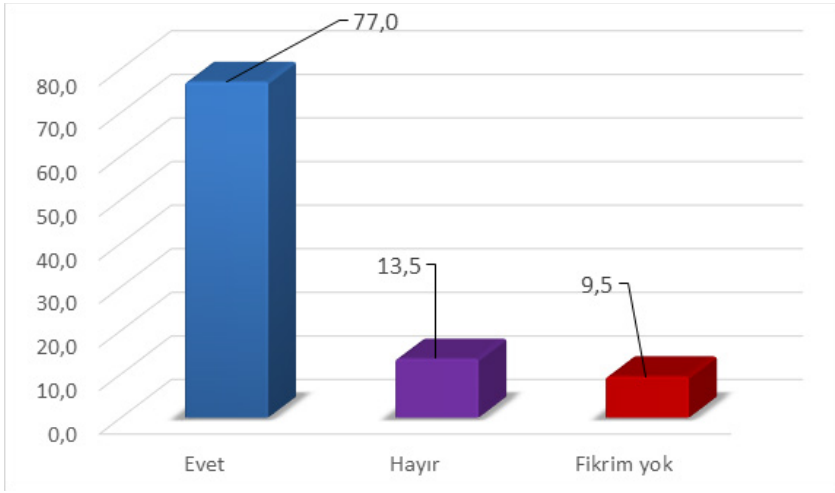
Kafkas ülkelerinin güvenliğini kim sağlamalıdır sorusuna alınan yanıtların dağılımı %54,1 Türkiye, %24,6 Rusya, %11,5 AB, %8,2 ABD ve %1,6 oranında İran biçimindedir. Güvenliğin sağlanması için öne çıkan ülkeler; Türkiye ve Rusya'dır.

Grafik 16. Güney Kafkasya'daki en önemli güvenlik sorunu sizce hangisidir?

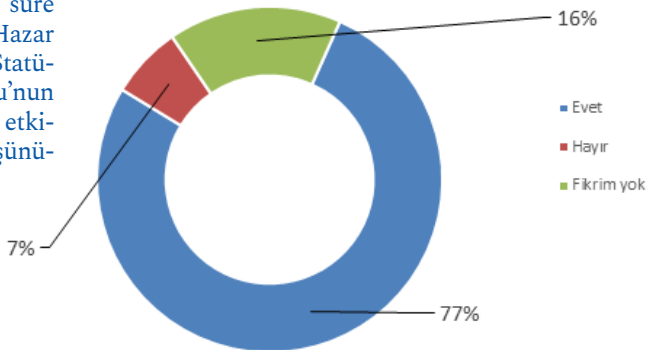
Güney Kafkasya'daki en önemli güvenlik sorununa katılımcıların cevapları, %87,5 oranında Azerbaycan-Ermenistan sorunu, %4,2 Gürcistan-Abhazy sorunu, %4,2 Rusya-Gürcistan sorunu ve yine %4,2 Gürcistan-Acaristan sorunu şeklinde cevaplar alınmıştır. Genel kanaat, Azerbaycan-Ermenistan sorunu üzerinde yoğunlaşmıştır.

Grafik 17. Türkiye, Rusya, Güney Kafkasya ülkeleri ve Orta Asya Türk Cumhuriyetleri arasında bir güvenlik paktı kurulabilir mi?

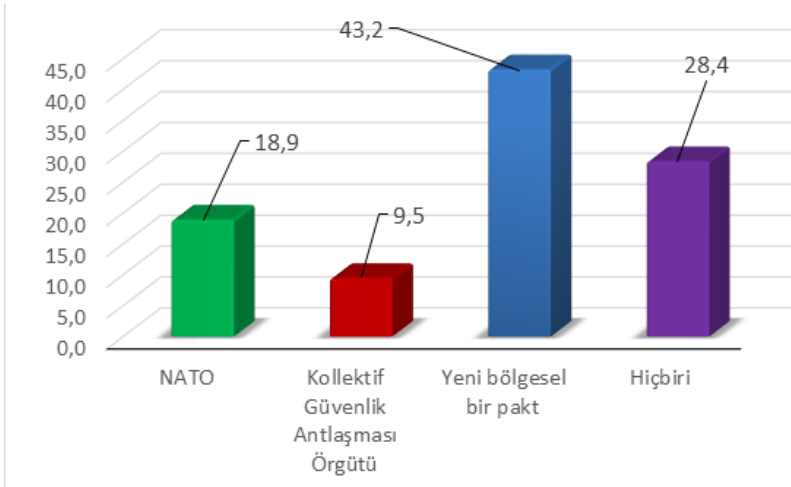
Türkiye, Rusya, Güney Kafkasya ülkeleri ve Orta Asya Türk Cumhuriyetleri arasında bir güvenlik paktı kurulabilir mi sorusuna %77 evet derken, %6,8 hayır demiştir. Geriye kalan %16,2 oranındaki katılımcılarsa fikrim yok şeklinde cevap vermişlerdir. Sorunun bu oranları doğrultusunda, belirtilen ülkeler arasında bir güvenlik paktı fikri kabul görmektedir.

Grafik 18. Kısa süre önce imzalanan Hazar Denizi Hukuki Statüsü Konvansiyonu'nun Kafkaslara olumlu etkisinin olacağını düşünüyor musunuz?

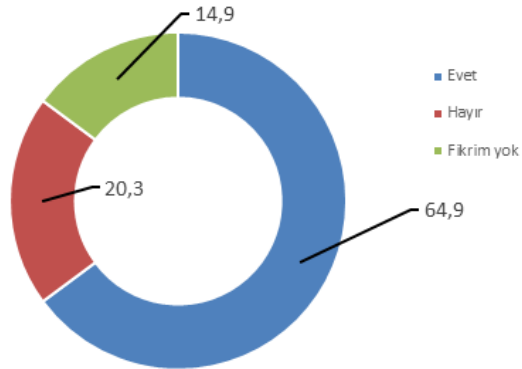
Kısa süre önce imzalanan Hazar Denizi Hukuki Statüsü Konvansiyonu'nun Kafkaslara olumlu etkisinin olacağını düşünüyor musunuz sorusuna %77 oranında evet yanıtı verilmiştir. %6,8 olumlu etkisinin olmayacağını düşünürken, %16,2 fikrim yok şeklinde cevaplamıştır. Katılımcılar, yüksek oranda, Hazar Denizi Hukuki Statükosu Konvansiyonu'nun Kafkaslar üzerinde olumlu etkileri olacağını düşünmektedir.

Grafik 19. Güvenliğinizi hangisinin sağlamasını tercih edersiniz?

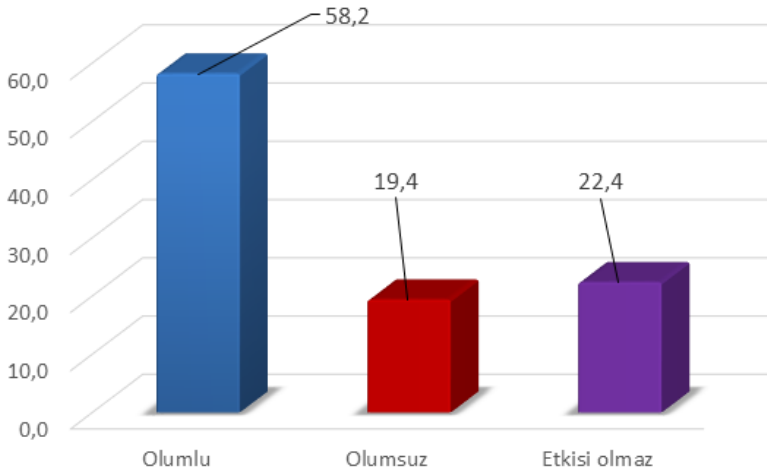
Güvenliğinizi hangisinin sağlamasını tercih edersiniz sorusuna katılımcıların %43,2 yeni bölgesel bir pakt cevabını verirken, %18,9'u NATO, %9,5'i Kollektif Güvenlik Antlaşması Örgütü demiştir. %28,4 ise seçenekler arasındaki hiçbir unsuru tercih etmediğini belirtmiştir. Bu haliyle, yeni bölgesel bir pakt fikri çoğunluk tarafından kabul görmektedir.

Grafik 20. Gelecekte bölge ülkelerinin daha belirleyici olabilmesi için aktif bir Kafkas Birliği kurulmasını ihtiyaç olarak görüyor musunuz?

Gelecekte bölge ülkelerinin daha belirleyici olabilmeleri için aktif bir Kafkas Birliği kurulmasını ihtiyaç olarak görüyor musunuz sorusuna %64,9 evet, %20,3 oranında hayır cevapları alınmıştır. %14,9 ise fikrim yok cevabını vermiştir.

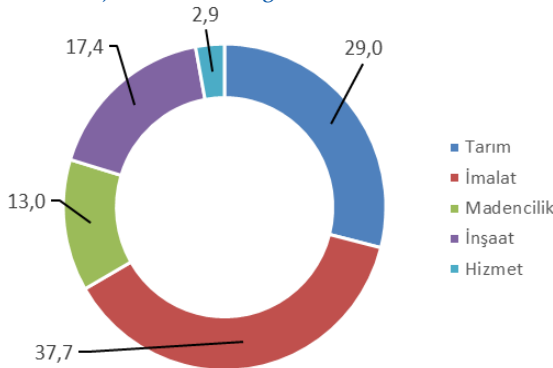
Grafik 21. Uluslararası sistemin tek kutuplu yapıdan çok kutuplu yapıya dönmesinin Kafkaslara nasıl bir etkisi olur?

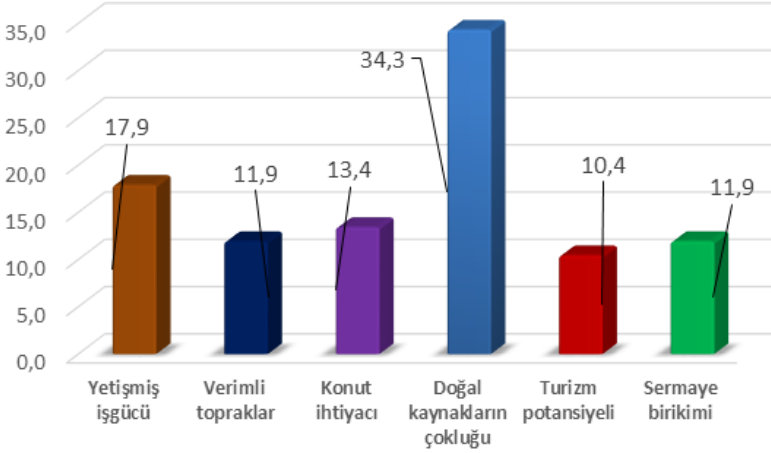
Uluslararası sistemin tek kutuplu yapıdan çok kutuplu yapıya dönmesinin Kafkaslara nasıl bir etkisi olur şeklinde yöneltilen soruya, katılımcılar %58,2 oranında olumlu, %19,4 oranında olumsuz bulunduğunu belirtmiştir. %22,4'ün bu konudaki fikri ise, çok kutuplu yapıya dönmenin bir etkisinin olmayacağı yönündedir.

Grafik 22. Ekonominizin en avantajlı sektörü hangisidir?

Ekonominizin en avantajlı sektörü hangisidir sorusuna, %37,7 imalat, %29 tarım, %13 madencilik, %17,4 inşaat ve %2,9 hizmet sektörü oranlarıyla cevap alınmıştır. Bu haliyle, çoğunluğun kanaati imalat sektörünün en avantajlı olduğu yönündedir.

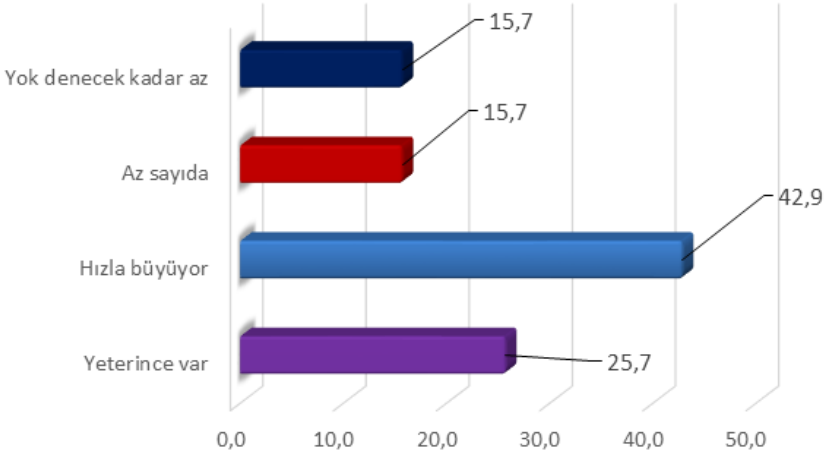

Grafik 23. Hangi açılardan bu sektörler avantajlıdır?

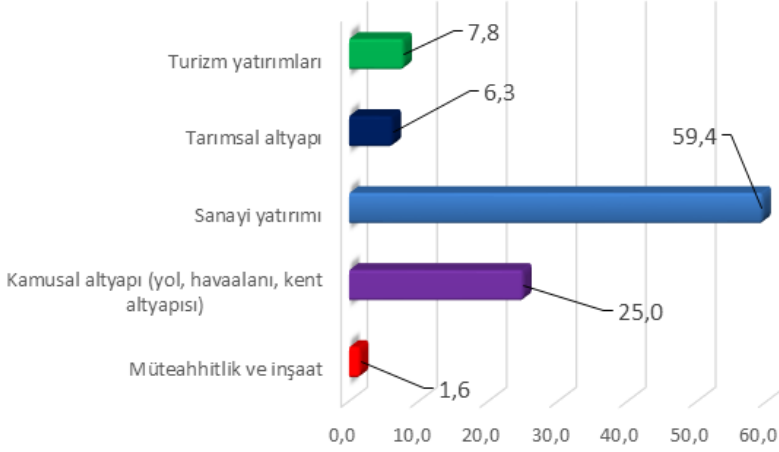
Ekonomik açıdan avantajlı buldukları sektörlerin hangi yönleriyle avantajlı olduklarına dair soruda en yüksek oranlar %34,3 doğal kaynakların çokluğu, %17,9 yetiştirilmiş işgücü, %13,4 konut ihtiyacı şeklinde karşımıza çıkmaktadır. En düşük oran %10,4 ile “turizm potansiyeli” olarak saptanmıştır.

Grafik 24. Yabancı yatırımcıların ülkenizdeki varlığı ne düzeydedir?

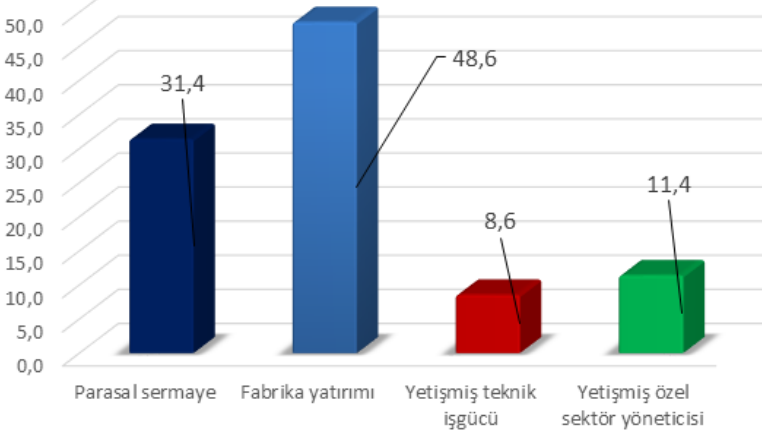
Yabancı yatırımcıların ülkelerindeki varlıklarına dair sorulan soruya, katılımcıların %15,7’si az sayıda, %42,9’u hızla büyüyor, %15,7’si yok denecek kadar az, %25,7’si yeterince var yanıtını vermişlerdir. En düşük oran ise %1,6 ile müteahhitlik ve inşaat başlığında elde edilmiştir.

Grafik 25. Ne tür yabancı yatırımcı size daha yararlı olur?

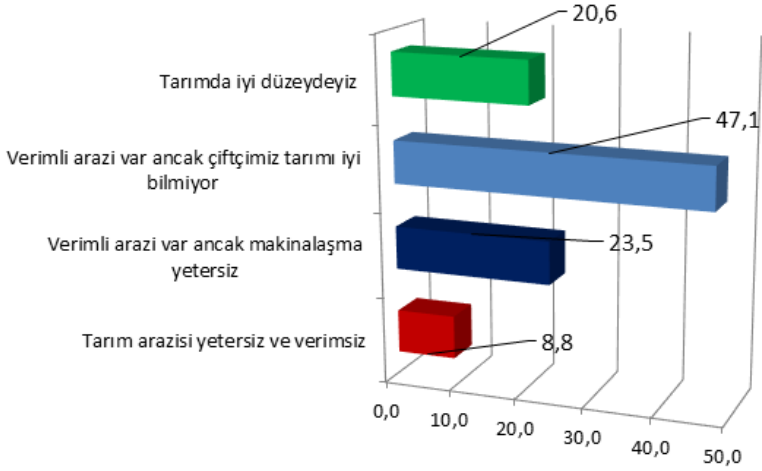
Araştırma kapsamında ne tür yabancı yatırımların daha faydalı olacağı saptanmaya çalışılmıştır. Sonuçlara göre en yüksek oranlar %59,4 ile sanayi yatırımı, %25 ile kamusal altyapı ve %7,8 ile turizm yatırımları başlıklarında saptanmıştır. En düşük oran ise %1,6 ile müteahhitlik ve inşaat başlığında elde edilmiştir.

Grafik 26. Sizce ülkenize yatırımcı ne ile gelmelidir?

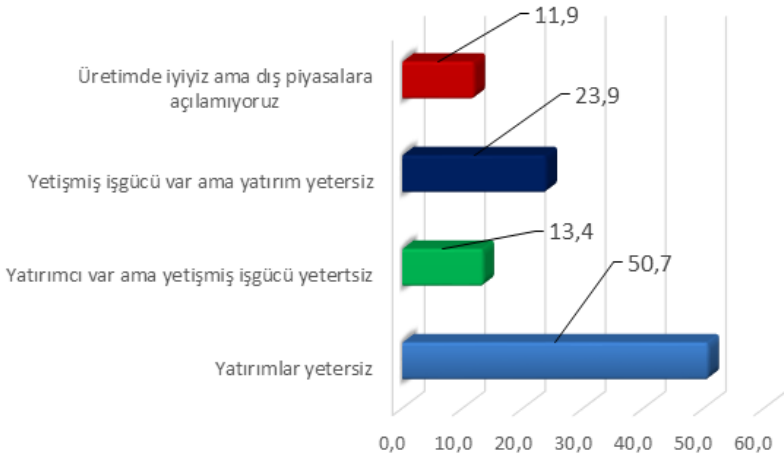
Yatırımcıların hangi araçlarla ülkelerine gelmeleri gerektiği sorulduğunda; %48,6'sı fabrika yatırımı, %31,4'ü parasal sermaye, %11,4'ü yetiştirilmiş özel sektör yöneticisi ve %8,6'sı yetiştirilmiş teknik işgücü şeklinde yanıtlamıştır. Mevcut oranlarla, çoğunluğun fabrika yatırımlarında kanaat getirdiği görülmektedir.

Grafik 27. Tarım sektörü açısından durumunuzu nasıl değerlendirirsiniz?

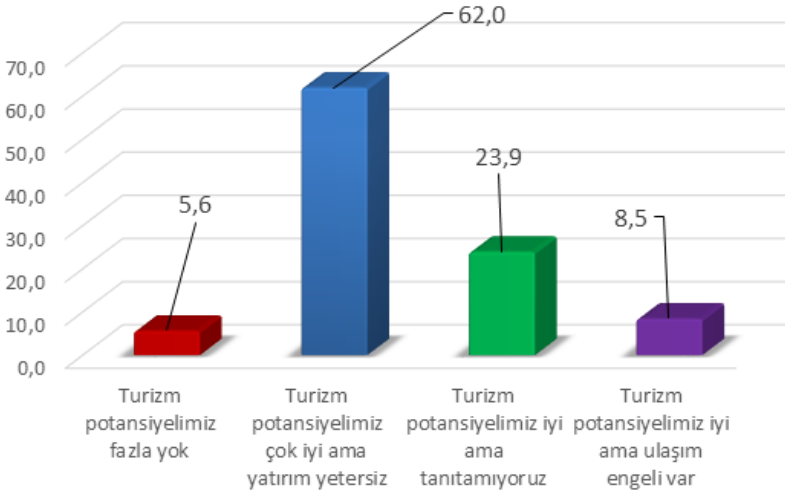
Tarım sektörü açısından durum değerlendirmesine ilişkin soruda katılımcıların %47,1'i verimli arazinin olduğunu ancak çiftçilerin iyi tarım yapamadıklarına, %23,5'i verimli arazinin var olduğunu ancak makinalaşmanın yetersiz olduğuna, %20,6'sı tarımda iyi düzeyde olduklarına, %8,8 ise tarım arazilerinin yetersiz ve verimsiz olduğuna yönelik yanıt vermiştir. Ortaya çıkan sonuç verimli arazinin var olduğu ancak tarım uygulamaları ve makinalaşmanın yetersiz kaldığı yönündedir.

Grafik 28. Sanayi sektörü açısından durumunuzu nasıl değerlendirirsiniz?

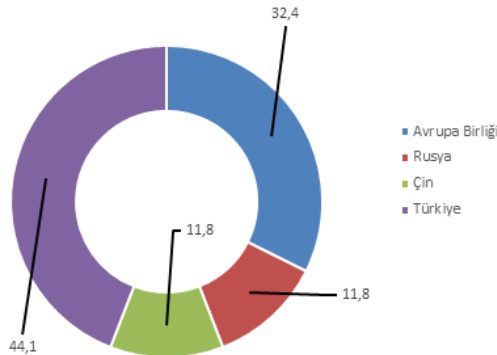
Sanayi sektöründeki durum değerlendirmesine ilişkin yanıtların dağılımı %50,7 yatırımlar yetersiz, %23,9 yetiştirilmiş işgücü var ama yatırım yetersiz, %13,4 yatırımcı var ama yetiştirilmiş işgücü yetersiz, %11,9 üretimde iyiyiz ama dış piyasalara açılmıyoruz biçiminde sıralanmaktadır. Sonuçların genel değerlendirmesinde yatırımların yetersiz olduğu fikri öne çıkmaktadır.

Grafik 29. Turizmdeki durumunuzu nasıl değerlendirirsiniz?

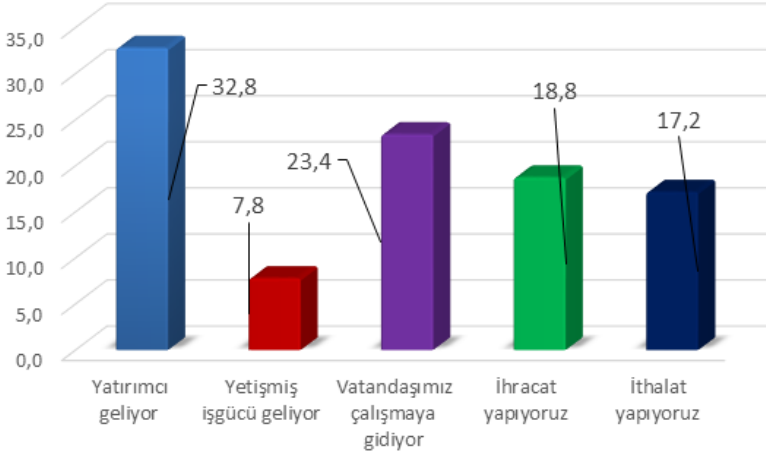
Ülkelerinin turizmdeki durumlarına dair değerlendirmede %62 potansiyel çok iyi ama yatırım yetersiz, %23,9 potansiyel var ama tanıtılmıyoruz, %8,5 potansiyelimiz iyi ama ulaşım engeli var oranları elde edilmiştir. %5,6'lık bir grup ise ülkelerinde turizm potansiyeli olmadığını düşünmektedir. Turizme dair genel değerlendirme, potansiyelin çok iyi ancak yatırım, ulaşım veya tanıtım anlamında eksiklerin var olduğu yönündedir

Grafik 30. Ekonomik işbirliği açısından hangi havza sizin için daha yararlı olur?

Ekonomik işbirliği açısından hangi bölgenin daha faydalı olacağına dair soruda dağılımlar %44,1 Türkiye, %32,4 Avrupa Birliği, %11,8 Çin, %1,4 ise Rusya olarak elde edilmiştir. Bu başlıkta ortak bir kanı elde edilemese de Avrupa Birliği ve Türkiye'nin ekonomik işbirliğinde daha faydalı olacağına dair bir eğilim gözlenmektedir.

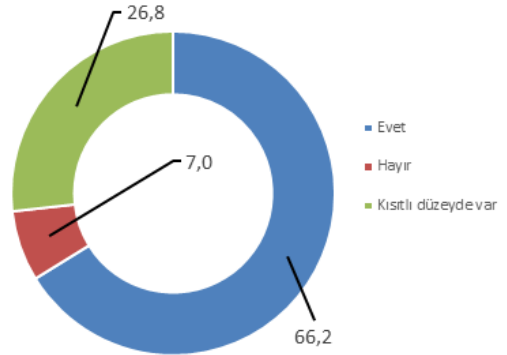
Grafik 31. Avrupa Birliği ülkeleri ile ne tür ekonomik ilişkileriniz daha fazladır?

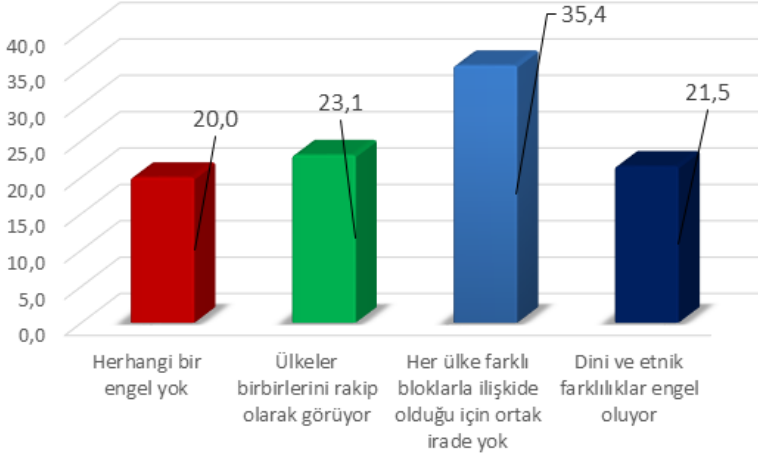
Araştırma kapsamında katılımcılara Avrupa Birliği ülkeleriyle hangi tür ekonomik ilişkilerinin daha fazla olduğu sorulmuştur. En yüksek oranlar %32,8 yatırımcı geliyor, ve %23,4 vatandaşımız çalışmaya gidiyor başlıklarında elde edilmiştir. Bunların yanı sıra ihracat ve ithalat başlıkları sırasıyla %18,8 ve %17,2 değerlerine sahiptir.

Grafik 32. Kafkas ekonomileri arasında bir işbirliği potansiyeliniz var mı?

Kafkas ekonomileri arasında bir işbirliği potansiyeli konusunda katılımcıların %66,2'si potansiyel var, %7'si yok, %26,8'i ise kısıtlı düzeyde bir potansiyel var görüşüne sahiptir. Oransal sonuçlara göre genel kanaat, Kafkas ekonomileri arasında bir iş birliği potansiyelinin olduğu yönündedir.

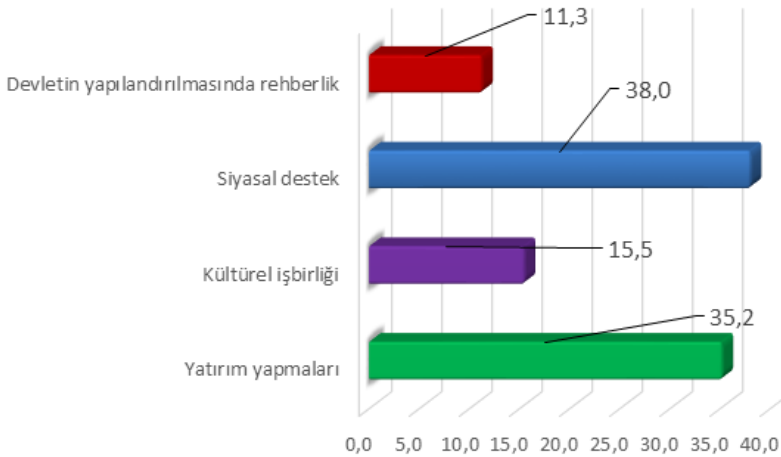

Grafik 33. Kafkas Ekonomik İşbirliği için ne gibi engeller var?

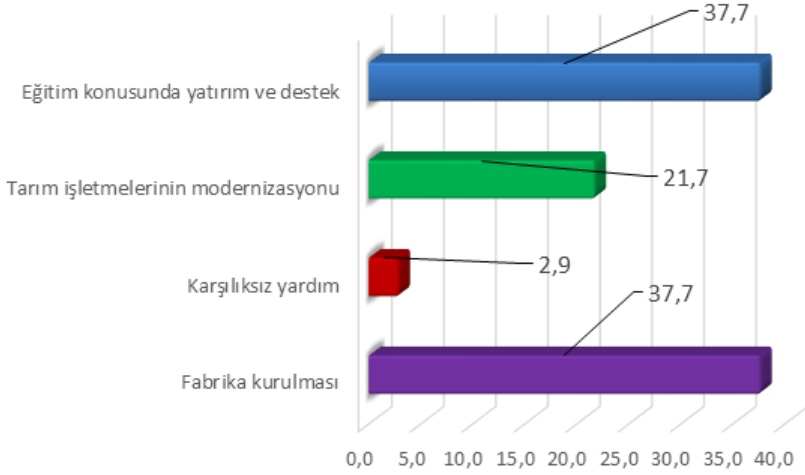
Kafkas ekonomik iş birliği için ne tür engeller olduğuna dair araştırmada en yüksek oranlar %35,4 ile “her ülkenin farklı bloklarla iş birliğinde olmasından dolayı ortak iradenin olmaması” ve %23,1 ile “ülkeler birbirlerini rakip olarak görüyor” başlıklarında elde edilmiştir. Bunların yanı sıra, %21,5 dini ve etnik farklılıkların engel olduğu görüldüğü için, herhangi bir engel olmadığını düşünenlerin oranı %20’dir.

Grafik 34. Türkiye’den beklentiniz nelerdir?

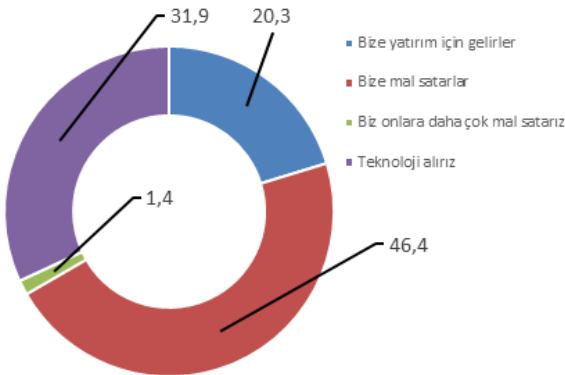
Türkiye'den beklentiye dair araştırmada ağırlıklı yanıtlar özellikle siyasal destek ve yatırımların yapılması başlıklarında ortaya çıkmaktadır. Devletin yapılandırılmasında rehberlik ve kültürel işbirliğine dair beklentinin de yüksek olduğu ifade edilebilir.

Grafik 35. Türkiye ile ne gibi ekonomik ilişkiler kurulabilir?

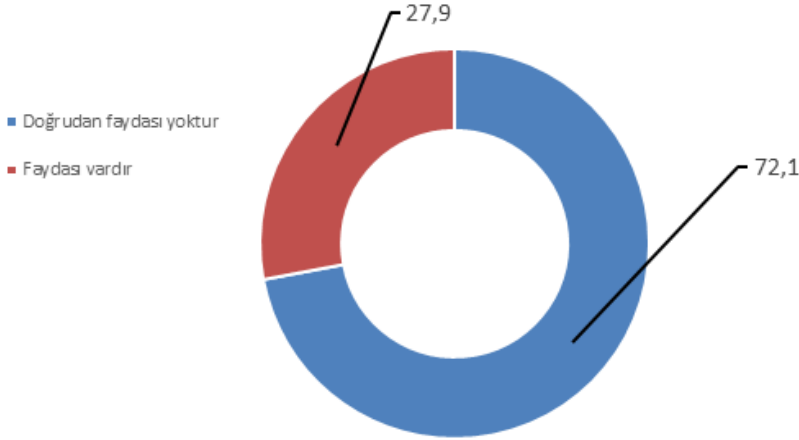
Türkiye ile ne gibi ekonomik ilişkiler kurulabileceği konusunda %37,7 fabrika kurulması, %37,7 eğitim konusunda yatırım ve destek, %21,7 tarım işletmelerinin modernizasyonu, %2,9 ise karşılıksız yardımlar şeklinde yanıt alınmıştır. Sanayi ve eğitim konularında yatırım talebi önemli oranda ortaya çıkmaktadır.

Grafik 36. Çin ekonomisindeki gelişmeler ülkenize nasıl yansır?

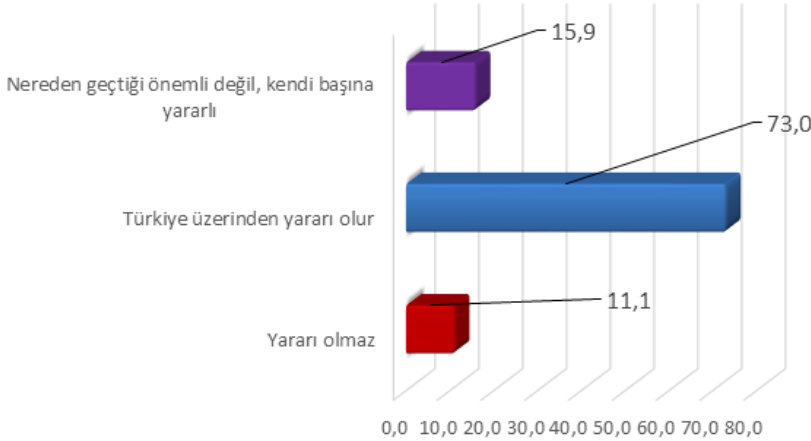
Çin ekonomisindeki gelişmelerin kendi ülkelerindeki yansımaları için %46,4 bize mal satarlar, %31,9 teknoloji alırız, %20,3 ise bize yatırım için gelirler biçiminde cevap alınmıştır.

Grafik 37. Şanghay Ekonomik İşbirliği'nin size bir faydası var mıdır?

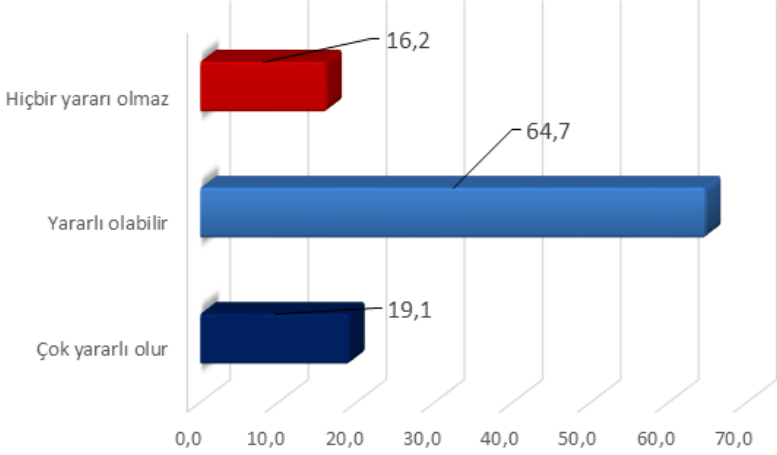
Şangay Ekonomik İşbirliğinin size bir faydası olur mu sorusuna verilen yanıtlar %72,1 doğrudan faydası olmaz, %27,9 faydası olur biçimindedir. Yüksek çoğunluk Şanghay Ekonomik İşbirliği'nin bir faydası olmayacağı kanaatinde birleşmiştir.

Grafik 38. Yeni İpek yolu çalışmalarının size etkisi ne olur?

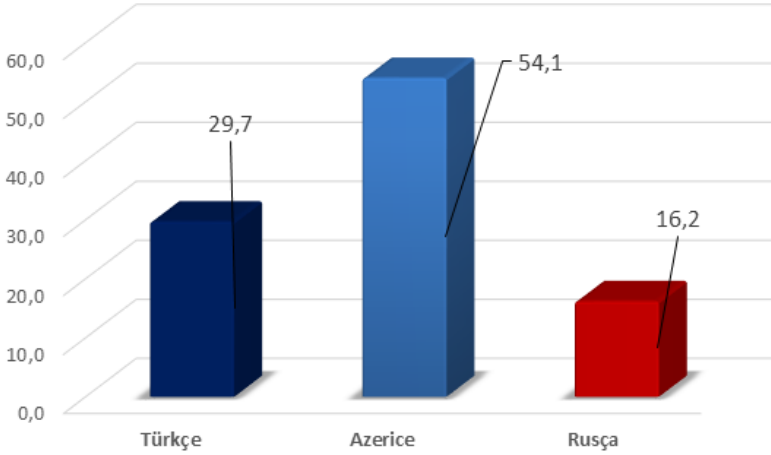

Yeni İpek Yolu çalışmalarının etkisine dair yanıtlarda %73 Türkiye üzerinden yararı olur, %15,9 nereden geçtiği önemli değil, kendi başına yararlı ve %11,1 yararlı olmaz biçiminde dağılım göstermektedir. İpek Yolu çalışmalarının Türkiye üzerinden faydalı olacağı görüşü öne çıkmaktadır.

Grafik 39. Avrasya Ekonomik Birliği'ne girmek sizin için yararlı olur mu?

Avrasya Ekonomik Birliği'ne girmenin yararı konusunda katılımcıların %64,7'si yararlı olabilir, %19,1'i çok yararlı olur, %16,2'si hiçbir yararı olmaz şeklinde yanıt vermiştir. Genel görüş Avrasya Ekonomik Birliği'ne girmenin kendileri için faydalı olacağı yönündedir.

Anketlerdeki dil dağılımı oranları ise %54,1 Azerice, %29,7 Türkçe ve %16,2 Rusça şeklindedir.

Değerlendirme

Ankette, Kafkas halklarının birbirleriyle, bölge devletleriyle ve büyük güçlerle askeri ve ekonomik işbirliği imkân ve tercihlerini belirlemeye yönelik sorular yöneltilmiştir. Anketteki dil dağılımı oranları; %54,1 Azerice, %29,7 Türkçe ve %16,2 Rusça şeklindedir. Bu dağılım, sorulara verilen cevapları analiz etmede fikir verebilecektir.

Öncelikle, ankete katılanların kendilerini hangi kimlikle tanımladıkları belirlenmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu kendilerini öncelikle kendi ülke kimliği ile tanımlamış (tam %74, çok %22), daha sonra Kafkasyalı kimliği ile (tam %44,7, çok%27,7) tanımlamayı tercih etmiştir. Coğrafi olarak, Kafkas kimliği Avrasyalı kimliğinin önünde bir kimlik olarak sahiplenilmiştir(Tablo 1).

Katılımcıların %59.6'sı dindaşlığı, farklı dine mensup kendi ülke vatandaşlarına tercih edilebilir, daha yüksek ortak payda görmektedir (Grafik1). Bununla birlikte, katılımcılar hangi kimliklerini daha önemli bulduklarına dair soruya verdikleri cevaplarda %47.2'si vatandaşlık kimliğini, %30.6'sı etnik kimliğini, %22.2'si dini kimliğini daha önemli bulduğunu belirtmiştir(Grafik 2).

Kafkaslarda hukukun üstünlüğü bilincinin yeterli olmadığı kanaati (%68.95) hâkimdir(Grafik 5).

Küresel güç değişiminin Kafkaslara etkisi

Katılımcıların sadece %37.8'si ABD'nin küresel gücünü devam ettirebileceği görüşündedir(Grafik 3). Uluslararası sistemin tek kutuplu yapıdan çok kutuplu yapıya dönmesinin Kafkaslara etkisi olumlu olur diyenlerin oranı %58,2, olumsuz olur diyenlerin oranı %19,4'tür(Grafik 21).

ABD'nin Kafkasya'daki varlığı

ABD'nin Kafkasya'daki varlığının ve dolaylı etkisinin barışa katkı sağlama nitelikte olup olmayacağına dair soruya verilen cevaplarda katılımcıların %81,1 olumsuz, %10,8 olumlu kanaat belirtmiştir(Grafik 6). Katılımcıların %51,4'ü ABD'yi Kafkaslar için tehdit olarak görmektedir(Grafik 13). "Kafkas ülkelerinin güvenliğini kim sağlamalıdır" sorusuna katılımcılar %8,2 oranında ABD cevabı vermiştir(Grafik 15).

Çin'in Kafkasya'daki varlığı

Yeni İpekyolu projesi ile yeni bir güç odağı olarak ortaya çıkan Çin'in Kafkaslar üzerinde olumsuz bir etkisi olacağını düşünenlerin oranı %18,9 olup, Kafkas halkları bakımından Çin'iekonomik bir tehdit olarak görülmediği anlaşılmaktadır (Grafik 7). Bununla birlikte, Yeni İpek Yolu'nun Türkiye üzerinden yararı olur diyenlerin yüksek oranı (Grafik 38), bir güvensizlik olduğunu düşündürmektedir.

Rusya'nın Kafkasya'daki varlığı

Katılımcıların %41,4'ü Rusya'yı bütün Kafkaslar için, %42,3'ü Güney Kafkaslar için tehdit olarak görmektedir. Bununla birlikte, %24,6 oranında katılımcı, Rusya'yı Kafkasların güvenliğini sağlamada etkili bir güç olarak değerlendirmektedir (Grafik 15).

Türkiye'nin Kafkasya'daki varlığı

Türkiye, katılımcıların %78,4'ü tarafından Kafkaslar'da etkili bir aktör olarak görülmektedir (Grafik 11). Kafkasların geleceği konusunda Türkiye'nin daha aktif olmasını isteyenlerin oranı %95,9 olup, fikrim yok diyenler %4,1'dir (Grafik 4). "Kafkas ülkelerinin güvenliğini kim sağlamalıdır" sorusuna %54,1 oranında Türkiye cevabı verilmesi, Türkiye'nin güvenlik sağlayıcı en büyük güç olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır (Grafik 15).

Kafkaslarda tehdit algılaması

Katılımcılara sorulan Kafkas ülkelerinden biri diğeri için tehdit oluşturuyor mu sorusuna %59,5 oranında "Evet" cevabı alınmıştır. "Hayır" diyenlerin oranı ise %40,5' dir. Bu durum, Kafkas devletleri arasındaki güven eksikliğini ortaya koymaktadır (Grafik 12). Kafkas ülkeleri için hangi ülkelerin tehdit oluşturacağına dair soruya katılımcıların %51,4'ü ABD, %41,4'ü Rusya, %5,7'si İran, %1,4'ü ise AB cevabını vermiştir (Grafik 13). Güney Kafkasya'nın güvenliğini tehdit eden ülkeler sıralamasında katılımcılar %42,3 Rusya, %32,4 ABD, %15,5 AB ve %9,9 oranında İran'ı tehdit olarak işaretlemişlerdir (Grafik 14).

Kafkas ülkelerinin güvenliği nasıl sağlanmalıdır?

Kafkas ülkelerinin güvenliğini kim sağlamalıdır sorusuna alınan cevapların dağılımı %54,1 Türkiye, %24,6 Rusya, %11,5 AB, %8,2 ABD ve %1,6 oranında İran biçimindedir. Güvenliğin sağlanması için öne çıkan ülkeler; Türkiye ve Rusya'dır (Grafik 15).

Gelecekte bölge ülkelerinin daha belirleyici olabilmeleri için aktif bir Kafkas Birliği kurulmasını ihtiyaç olarak görüyor musunuz sorusuna sadece %20,3 oranında hayır cevabı verilmiş olması, bu yönde bir ihtiyaç ve talebin olduğunu göstermektedir (Grafik 20).

Türkiye, Rusya, Güney Kafkasya ülkeleri ve Orta Asya Türk Cumhuriyetleri arasında bir güvenlik paktı kurulabilir mi sorusuna katılımcılar %6,8 hayır, %77 evet cevabı vermişlerdir. Bu sonuç, belirtilen ülkeler arasında bir güvenlik paktı fikrinin kabul gördüğünü göstermektedir (Grafik 17).

Katılımcılar güvenliğinizi hangisinin sağlamasını tercih edersiniz sorusuna %43,2 yeni bölgesel bir pakt cevabını verirken, %18,9 NATO, %9,5 Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü demiştir. %28,4 ise şıklar arasındaki hiçbir unsuru tercih etmediğini belirtmiştir. Bu haliyle, yeni bölgesel bir pakt fikri çoğunluk tarafından kabul görmektedir (Grafik 19).

Ekonomik yapı

Katılımcılar, Kafkas ekonomisinin en avantajlı sektörünü %37,7 imalat, %29 tarım, %13 madencilik, %17,4 inşaat ve %2,9 hizmet sektörü olarak sıralamışlardır(Grafik 22). Ekonomik yatırımları özendirici ve destekleyici güç unsurları olarak %34,3 doğal kaynakların çokluğu, %17,9 yetişmiş işgücü, %13,4 konut ihtiyacı, %10,4 turizm potansiyeli sayılmıştır (Grafik 23).

Katılımcılara göre Kafkasya'da yabancı yatırım yeterli bulunmamaktadır (Grafik 24). Yabancı yatırımların %59,4 ile sanayi yatırımı, %25 ile kamusal altyapı ve %7,8 ile turizm yatırımı yapmalarının daha faydalı olacağı düşünülmektedir (Grafik 25).

Ekonomik İşbirliği

Kafkas ekonomileri arasında bir işbirliği potansiyeli konusunda katılımcıların %66,2'si potansiyel var, %7'si yok, %26,8'i ise kısıtlı düzeyde bir potansiyel var görüşüne sahiptir. Oransal sonuçlara göre genel kanaat, Kafkas ekonomileri arasında bir iş birliği potansiyelinin olduğu yönündedir (Grafik 32).

Ekonomik işbirliği açısından hangi bölgenin daha faydalı olacağına dair soruya %44,1 Türkiye, %32,4 Avrupa Birliği, %11,8 Çin, %1,4 ise Rusya cevabı verilmiştir. Eski SSCB'nin parçası olan Kafkaslar'da Rusya'nın iş ortağı olarak görülmemesi dikkat çekicidir. Türkiye ile birlikte AB ülkeleri ile ekonomik işbirliği yapma arzusu ağırlıktadır (Grafik 30).

Katılımcıların %72,1'i Şangay Ekonomik İşbirliği'nin doğrudan faydası olmayacağı kanaatindedir (Grafik 37). Avrasya Ekonomik Birliği'ne girmeyi faydasız bulanların oranı %16,2'dir. Bu sonuca göre, Avrasya Ekonomik Birliği cazip, Şangay Ekonomik İşbirliği faydasız görülmektedir (Grafik 39).

Çin İpek yolu projesinin henüz buralarda etki göstermediği anlaşılmaktadır. Katılımcılar, Yeni İpek Yolu'nun ekonomik faydasına ilişkin olarak, Türkiye üzerinden yararı olur (%73) kanaatindedirler (Grafik 38). Bu oran aynı zamanda, Türkiye'ye olan güvenin bir ifadesi olarak değerlendirilebilir.

Türkiye'den beklentiler

Türkiye'den beklentiye dair soruda, %38 siyasal destek, %35,2 yatırımların yapılması, %15,5 kültürel işbirliği, %11,3 devletin yapılandırılmasında rehberlik beklentisi ortaya çıkmıştır (Grafik 34).

Türkiye ile ne gibi ekonomik ilişkiler kurulabileceği konusunda %37,7 fabrika kurulması, %37,7 eğitim konusunda yatırım ve destek, %21,7 tarım işletmelerinin modernizasyonu, %2,9 ise karşılıksız yardımlar şeklinde cevaplar alınmıştır. Sanayi ve eğitim konularında yatırım talebi Türkiye'den öncelikli beklentiler olarak ortaya çıkmıştır.

Stratejik Düşünce Kongresi Bakü

“Qafqaz: tarix, çağdaş dövr, gələcək”

27-28 Eylül 2018

Bakü, Azərbaycan

